

PÄRNU SÜTEVAKA HUMANITAARGÜMNAASIUM

Victoria Riisenberg

PROJEKT VANEM VEND VANEM ÕDE

Aastatöö

Prima aste

Juhendaja Valter Maatee

PÄRNU 2012

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. PROJEKTI AJALUGU	4
1.2. Projekti ajalugu Eestis	5
2. PROJEKT	6
2.1. VVVÕ projektis osalevad lapsed ja noored	7
2.2. Vabatahtlik tegevus	9
2.3. VVVÕ Tugiisiku koolitus	10
3. UURIMUS EESTI VVVÕ TUGIISIKUTE ARVAMUSEST	15
3.1. Projektis osalevad lapsed ja noored.....	16
3.2. Projektis osalevad tugiisikud	16
3.3. Projekti meeskond ja projekti tugevused ning nõrkused	19
3.4. Projekti vajalikkus Eestis	20
KOKKUVÕTE	21
SUMMARY	22
KASUTATUD KIRJANDUS	23
LISAD	24
Lisa 1: Lepingud projektis osalemiseks	24
Lisa 2: Küsitluse ankeet	27

SISSEJUHATUS

Vanem Vend Vanem Õde (edaspidi: VVVÕ) projekt sai alguse Ameerikas 1904. aastal. Aastasaja jooksul on see levinud üle maailma ning aastal 1997 alustas projekt Avatud Eesti Fondi toel ka Eestis. 2002. aastal loodi VVVÕ assotsiatsioon, mis ühendab Rakvere, Kuressaare, Viljandi, Narva ning Pärnu VVVÕ üksusi. Kui projekt Pärnus käivitus, hakkasin sellest huvi tundma, sest täna räägitakse palju laste ja noortega seotud probleemidest ning nende lahendamise tähtsusest, kuna lastest saavad tulevikus Eesti ühiskonna edasiarendajad. Paljud Eesti lapsed ja noored on pärit perekondadest, mis kuuluvad sotsiaalsesse riskigruppi ning ka lastekodudes elab suur hulk lapsi. VVVÕ projekti pakub sellistele lastele ja noortele tuge vabatahtliku tugiisiku näol ning projekt aitab edendada ka vabatahtliku tegevuse ideed, mis on demokraatliku ühiskonna üks oluline tunnus.

Tänaseks on minust saanud tugiisik ning olen projektiga igapäevaselt seotud. Otsustasin sellel teemal oma aastatöö kirjutada, sest projekti huvitav ajalugu ning eesmärk tekitasid minus huvi Pärnus projekti edendamisele kaasa aidata ning levitada vabatahtliku tegevust oma kodulinnas.

Aastatöö eesmärk on uurida projekti olemust, kellele on see suunatud, ning milline roll on projektis vabatahtlikul tugiisikul ning projekti meeskonnal. Samuti uuritakse ka tugiisiku ja tugilapse suhteid.

Aastatöö koosneb kolmest peatükist. Esimene peatükk räägib VVVÕ projekti ajaloost nii Eestis kui ka mujal maailmas. Teine peatükk seletab lahti projekti olemuse. Samuti räägib ka sellest, kellele on see projekt suunatud ning mida kujutab endast vabatahtliku tugiisiku tegevus. Teine peatükk kätkeb endas ka alapeatükki vabatahtliku koolitusest, mille peab iga tugiisik läbima, kui soovib saada VVVÕ projekti vanemaks vennaks/õeks. Kolmandas peatükis antakse ülevaade käesoleva aasta VVVÕ tugiisikute arvamustest ning kogemustest seoses projektiga.

Aastatöö materjal on kokku kogutud erinevatelt interneti aadressidelt. Kasutatud on Big Brother Big Sister Internationali kodulehekülje materjali ning vabatahtlike ametlikul kodulehel leiduvat informatsiooni. Samuti on osa materjalist pärit ajakirjast Sotsiaaltöö ning siseministeriumi koduleheküljelt. Suur osa aastatööst on kirjutatud tuginedes minu enda kogemustele ning teiste tugiisikute arvamusele, kes osalevad projektis käesoleval aastal.

1. PROJEKTI AJALUGU

VVVÕ programm alustas oma tegevust Ameerikas. Programmi originaalnimi on Big Brother Big Sister (edaspidi: BBBS) ja see sai alguse New Yorgist, kui 1904. aastal pöördus kohtusekretär Ernest Counter ühe kiriku meesteklubi liikmete poole palvega, et nad hakkaksid eeskujuks probleemsetele noormeestele, kes pidevalt oma kuritegude tõttu kohtusse sattusid. Counterile tekitas muret noorte kriminaalide kasvav arv. Mees uskus, et klubi liikmed suudavad poisid probleemidest eemale juhtida. Counteri pingutuste tulemuseks oli see, et kõik 39 klubi liiget nõustusid hakkama sõbraks ühele probleemsele noormehele. See sündmus on alguseks Big Brother liikumisele. 1916. aastaks oli liikumine levinud 96 linna üle Ameerika. Samal ajal aitasid naised organisatsioonist Ladies of Charity kriminaalse taustaga tüdrukuid. Sellest organisatsioonist tekkis hiljem Catholic Big Sisters. See oli esimene ametlik Big Sisters'i organisatsioon. 1917. aastal toimus esimene riiklik BBBS organisatsioonide konverents Grand Rapidsis, Missouris, kus sai alguse kõiki BBBS organisatsioone ühendav föderatsioon. Vaatamata ühiskonna vastasseisule afroameeriklaste vastu, hakkasid Suured Õed 1923. aastal oma tähelepanu suunama ka noortele afroameeriklastele. Samal aastal jõudis kinolinadele Paramount Pictures'i film, mis esmakordselt kajastas BBBS liikumist. BBBS föderatsioon lõi endale kasvu- ja arenguprogrammi, et julgustada inimesi liituma. Sinna värvati kohalike asutuste kõrgelt kvalifitseeritud sotsiaaltöötajaid. Kasvu- ja arenguprogramm käivitas avaliku teabe programmi ning teadusprogrammi, et teha kindlaks projekti vajalikkus ja esitles kohalikele partneritele organisatsiooni tõhusust ja väärtust. 1970. aastate algul eksisteerisid mõlemad organisatsioonid veel eraldi, kuid 1977. aastal ühinesid rahvusvahelised Big Brothers'i ja Big Sisters'i organisatsioonid üheks suureks, luues Big Brothers Big Sisters of America, mis kätkes endas 357 iseseisvat agentuuri ja selle peakorter asub Philadelphias. 1998 aastal laiendati BBBS levikut ning loodi rahvusvaheline föderatsioon. Tänapäevaks on USA-s üle 500 agentuuri ning liikumine on levinud üle maailma, sealhulgas ka Kesk- ja Ida-Euroopa maades. (Big...2002)

1.2. Projekti ajalugu Eestis

1997. aastal aitas Avatud Eesti Fond VVVÕ tegevust alustada ka Eestis – Tartu Laste Tugikeskuses. 1998. aastal loodi Tallinnas eestikeelne ning 1999. aastal venekeelne programm. Pärnus alustati tegevust 2001. aastal. 2002 loodi MTÜ VVVÕ Assotsiatsioon, mis ühendab kõiki VVVÕ keskusi Eestis ning kuulub rahvusvahelisse liikumisse Big Brothers Big Sisters International. 2003. aastast tegutseb programm Rakveres, Kuressaares, Viljandis ja Narvas. Pärnus alustatati VVVÕ tugiisikute koolitamist jaanuaris 2011. (Projekt...2012)

2. PROJEKT

VVVÕ liikumise eesmärk on aidata kaasa laste ja noorte positiivsele arengule täiskasvanud tugiisikuga isikliku sõpruse sõlmimise kaudu ning levitada vabatahtliku abistamise ideed Eestis.

Projektis VVVÕ osalevad erineva taustaga 6-18 aastased noored. On käitumisraskustega noori ning neid, kes on korduvalt erinevate väär- ja kuritegude eest karistatud. Enamus lastest ja noortest on pärit peredest, mis kuuluvad sotsiaalsesse riskigrupi- üksikvanemad, paljulapselised pered, emotsionaalses kriisis või majanduslikes raskustes olevad pered. On ka lastekodulapsi, vanavanematega elavaid lapsi, aga ka nn. keskmistest tavalistest peredest noori. Ühine joon nende laste vanemate/hooldajate juures on, et neil napib ressursse lapse emotsionaalseks toetamiseks.

Laste kohta, kes vajavad tugiisiku teenust, annavad teada koolide sotsiaalpedagoogid, psühholoogid ja õpetajad, lastekaitsetöötajad, aga ka lastekodude ja turvakodude töötajad. Ühendust võtavad ka lapsevanemad ja vahel lapsed ise, kes on kuulnud projektist ning soovivad endale saada vanemat venda või õde.

Tugiisikud, kes on enamasti erinevate erialade tudengid Tartu Ülikoolist, Tartu Õpetajate Seminarist, Tartu Maaülikoolist ning abituriendid, on osutunud lastele oluliseks inimeseks just tänu oma isiklikele ressurssidele – empaatialle, loovusele, intelligentsusele, sõbralikkusele, kannatlikkusele, suhtlemisoskusele ning soovile lapsega oma aega jagada.

Tugiisikuks soovijad peavad eelnevalt läbima koolituse, mille käigus käsitletakse teemasid, nagu lapse psühholoogia ja areng, suhtlemisoskused, eneseanalüüs jne. Koolitus aitab tugiisikutel lihtsamini vanema venna või vanema õe rolli sisse elada ning sellega toime tulla.

Projekti raames toetatakse suhet ühe aasta jooksul. Sõlmitakse lepingud lapse, vanema/hooldaja ning tugiisiku vahel üheks aastaks. (vt. Lisa 1) Osapooled viib kokku projekti sotsiaaltöötaja või psühholoog. Selle aja jooksul saab tugiisik pidevat toetust projekti läbiviijatelt ning teistelt tugiisikutelt. Korraldatakse ka ühisüritusi kõigile projektis osalejatele nagu tähtpäeva peod, teatri ja kontserdi külastused, ekskursioonid ja laagrid. (Petersoo 2010: 22-24)

2.1. VVVÕ projektis osalevad lapsed ja noored

Projektis osalevad lapsed ja noored on enamjaolt pärit perekondadest, kus ei suudeta või ei osata lapsele pakkuda täisväärtuslikku arenemiskeskkonda. Tähelepanuta jäänud lastel arenevad edasi probleemid koolis ning halvemal juhul hakatakse korda saatma väiksemaid ja suuremaid seaduserikkumisi.

Igal lapsel on oma füüsilised vajadused: toit, ilmale vastav riietus, peavari, tervis, ohutus, aga ka käitumuslikud vajadused: vajadus arengu stimuleerimise, suhtlemise, sotsialiseerumise, positiivsete rollimudelite, piiride kehtestamise ja enesekontrolli järele. Emotsionaalselt vajab laps vanema/hooldaja vaimset kohalolu ja kasvatuse järjepidavust. Samuti ka realistliku pildi kujundamist ümbritsevast, enesehinnangu ja identiteedi kujundamist, suutlikust kohaneda muutustega jpm. Lapse vajaduste eiramine võib viia raskete tagajärgedeni. Briti psühholoog John Bowlby kiindumisteooria ütleb, et lapsel on kaasasündinud vajadus otsida lähedust oma vanema/hooldajaga, mis on põhitingimus füüsilise ja emotsionaalse olemasolu saavutamiseks. See eeldab, et lapsevanem/hooldaja oleks kättesaadav, usaldusväärne ja soosiv. Kui need omadused puuduvad, kujuneb lapse isiksus ärevaks, ebakindlaks, nõrgaks ja segipaisatuks, mis viib emotsionaalsete ja käitumuslike probleemide kujunemiseni. (Jeyarajah- Dent 2005: 33)

Paljud projekti tugilapsed on pärit üksikvanema perest. Üksikvanema peredena mõistetakse kõiki neid lastega peresid, kus üks või mitu last kasvavad eri põhjustel koos ühe vanemaga, kelleks on üle 90% juhtudest ema. Ühe vanemaga pered ja nendes kasvavad lapsed kogevad võrreldes kahe vanemaga peredega sagedamini mitmesuguseid majanduslikke, sotsiaalseid ja psühholoogilisi toimetulekuraskusi. Euroopa riikides laste vaesuse kohta tehtud uuringu põhjal ohustab lastega peredest suurim vaesusrisk just ühe vanemaga peresid. Vaesemast perest pärit lapsel on vähem võimalusi nii huvitegevuseks kui ka eakaaslastega sarnastes tegevustes osalemiseks. Laste endi hinnangul on neil teistega võrreldes ka vähem sõpru ning nad on iseendaga vähem rahul. Teisteks suurteks probleemideks üksikvanemaga peredes on lapse raskendatud sotsiaalne toimetulek ja heaolu ning üksi last kasvatava vanema stress, sest ta peab suutma ühildada töö- ja pereelu kohustused, mida tavaliselt jagatakse kahe vanema vahel. Pingestatud suhted lahus elavate vanemate vahel ning nende mõju lapsele moodustavad aga samuti olulise tahu ühe vanemaga peresid puudutavates probleemides. Sotsiaalse võrgustiku seisukohalt on perekond endamasti seotud nii isa kui ka ema vanematega, vanavanemate ja teiste sugulaste, lähedastega,

kuid samuti sõprade ja töökaaslastega. Kõik need moodustavad pere sotsiaalse võrgustiku, kelle poole saavad vajadusel pöörduda laps(ed) või vanem. Ühe vanema puudumisel võib aga nii lapse kui vanema sotsiaalsete suhete võrgustik kitseneda ning sellelt saadav abi ja toetus väheneda. (Sinisaar et al 2009: 1-3)

Samuti on paljud projektis osalevad tugilapsed pärit lasterikastest peredest, kes moodustavad kõigist lastega peredest ca kümnendiuku. 2006. aastal moodustasid kõikidest lasterikastest peredest kolmelapselised 76,7%, nelja- ja viielapselised 20,8% ning kuue ja enama lapsega pered 2,5%. (Reinomägi 2007: 53)

Laste lisandumisega perre suureneb samuti oht langeda allapoole vaesuspiiri. Enamasti peavad suured perekonnad oma majanduslikku toimetulekut heaks, kuid tegelikult elavad pea pooled lasterikkad pered allpool vaesuspiiri. Väga vähe lasterikkaid peresid saavad võimaldada igale lapsele oma tuba, reisimisvõimalusi väljaspool Eestit ning vabaaja- ja spordivõimalusi. Eeltoodule järgnevad huvihariduse ja vaba aja veetmise võimalustega seotud tegevused, nagu teatris, kontserdil, kinos käimine, suvised lastelaagrid, kooliekskursioonidel osalemine, sünnipäevadel käimine. Peetakse oluliseks laste enesearendust ning haridust, kuid kahjuks on väga paljudes suurperedes need võimalused piiratud.

Suur osa vanemliku hoolitsuseta lapsi on samuti suunatud VVVÕ projekti. Vanemliku hoolitsuseta lapse puhul on tegemist lapsega, kes on orb, kelle vanemad on teadmata kadunud, vanema(te) teovõime on piiratud, vanem viibib kinnipidamisasutuses või vanema(te)lt on kohtu poolt vanemaõigused ära võetud. Samuti on vanemliku hoolitsuseta laps, kes on perest eraldatud, ilma et vanematelt oleks vanemaõigused ära võetud. 2007. aastast on vanemliku hoolitsuseta laste arv Eestis kasvanud. Kõige enam on sellist tõusu mõjutanud majanduslangus. Paljud lapsed on peale hätta sattumist sotsiaaltöötaja või lastekaitsetöötaja abiga ajutisse varjupaika paigutatud, kuid 2007. aastast alates on vähenenud nende laste arv, kes oma bioloogiliste vanemate juurde naasevad. (Maasalu: 2010)

Perekondlikest probleemidest tingituna on paljudel VVVÕ projektis osalevatel lastel erinevaid probleeme, kaasaarvatud erinevad seaduserikkumised. Viimaste aatate jooksul on alaealiste komisjonidesse laekunud taotluste arv küll vähenenud, kuid arv tervikuna on Eestis siiski suur. 2010. aasta jooksul arutati alaealiste komisjonides üle Eesti 3173 õigusrikkumist. Suurimad

probleemid on seotud kooliga, näiteks koolikohustuse mittetäitmine ning ka nooremana kui 14. Aastaselt toime pandud väär- ja kuriteod. (Reinomägi: 2007)

2.2. Vabatahtlik tegevus

VVVÕ projekti üheks eesmärgiks on ka vabatahtliku idee levitamine. Tugiisikud osalevad projektis vabatahtlikutena. Vabatahtliku tegevuse olemust ning positiivseid ja negatiivseid külgi käsitleb pikemalt vabatahtlikele suunatud internetiaadress www.vabatahtlikud.ee.

Vabatahtlik tegevus on vaba ja demokraatliku ühiskonna oluliseks tunnuseks, sest see annab inimestele võimaluse tegeleda asjadega, millega nad tahavad ja vajalikuks peavad. Vabatahtlikud valivad ise valdkonna, kus nad tahavad oma panuse anda ning üheks populaarseimaks valdkonnaks on laste ja noorte huvide kaitse ning noorsootöö.

Vabatahtlik tegevus tähendab oma aja, energia või oskuste pakkumist vabast tahtest ja tasu saamata. See on üks olulisim kodanikuaktiivsuse väljundeid. Enamasti on vabatahtlikud täiesti tavalised inimesed ja see on populaarsem noorte seas, sest noored on aktiivsed ning neil on rohkem vaba aega kui neil, kellel on kohustused nii töö kui perekonna ees. Siiski võib igaüks hakata vabatahtlikuks ja see on kõigile kergesti kättesaadav ja tore võimalus panustada nii oma kodukanti kui ka ühiskonda laiemalt. Vabatahtliku tegevuse kolm peamist tunnust on, et tegevus toimub vabast tahtest, tegija ei saa rahalist ega materiaalist tasu ning tegutsetakse väljaspool kodu ja perekonda, kellegi teise või laiemalt ühiskonna hüvanguks. Sinna alla ei kuulu näiteks üldkasulik töö või koolipraktika.

Vabatahtliku tegevuse võlu on selles, et aidates teisi, saab vabatahtlik ka ise oma tegevusest palju kasu. Näiteks saab vabatahtlik ise midagi konkreetset ära teha, kedagi aidates, kodukandi elu paremaks muutes või otsides lahendusi ühiskonna olulistele probleemidele. Vabatahtlikul on võimalus end proovile panna, sest võib oma tegevuses kokku puutuda uute väljakutsetega, mis pakuvad väärtuslikke elukogemusi ning enesekindlust erinevates olukordades toime tulemiseks. Vabatahtlik omandab ka uusi teadmisi ja oskusi, ning leiab uusi sõpru ja tuttavaid. Vabatahtlik

tegevus on omamoodi vaba aja veetmine, mis pakub lõõgastust ja rõõmu positiivsetest tulemustest.

Vabatahtlikuna tuleb varuda kannatust, olla mõistev, kuid järjekindel ning küsimuste ja murede korral tuleb sellest rääkida teiste vabatahtlike või juhendajaga. Vabatahtlik peab oskama hinnata negatiivset kogemust, sest alati ei lähe kõik nii nagu plaanitud ning vabatahtlikku võib tabada ebameeldiv ootamatus. Samuti peab vabatahtlik läbi mõtlema, kui palju aega saab ta oma tegevusele pühendada.

2.3. VVVÕ Tugiisiku koolitus

Esimeseks sammuks vabatahtlikuks tugiisikuks saamisel on koolitus. Sotsiaaltöötajad koos psühholoogidega annavad tulevastele tugiisikutele näpunäiteid, kuidas lapsega paremaid suhteid luua ning last maksimaalselt toetada. Koolituse käigus antakse ülevaade, mida tähendab olla tugiisik noorele, mida tuleb noorega suheldes silmas pidada, milline on laste areng ning millistest peredest projektis osalevad noored tulevad. Arendatakse ka tugiisiku oskust end analüüsida. 2012. aasta Pärnu tugiisikute koolitus toimus 30.jaanuaril Pärnu Terviseparadiisi konverentsisaalis, mida viisid läbi sotsiaaltöötaja Ulvi Nõmm ja psühholoog Irina Sladkova. Koolitusel osales koos minuga veel 11 vabatahtlikku. Järgnev peatükk põhineb minu enda kogemusel.

Esimesena räägitakse koolitusel tugiisiku rollist sõprussuhtes noorema venna või õega. Tugiisik peab olema mõistev, kannatlik, siiras, tähelepanu jagav ning turvalisust pakkuv. Tugiisik peab aitama teha otsuseid ning valikuid. Ta peab olema positiivne rollimudel, kes näitab oma nooremale vennale või õele õiget käitumist ning õpetab olema aus ja julge. Ta peab arvestama, et on noore jaoks täiskasvanu, kellelt õpib noor õiget käitumist ja seega peab tugiisik mõistma, et on eeskuju, kellelt võetakse üle käitumisnorme. Tugiisik on sõber ja kuulaja, avatud ning aksepteeriv ja soodustab negatiivsete ja positiivsete mõtete ning tunnete väljendamist. Tugiisikul on juhendaja roll, kes juhib oma nooremat venda või õde keerulisemates tegevustest ja jagab oskusi, andeid ja teadmisi. Ta on ka ressurs ja teenäitaja, kellega tehakse uusi tegevusi ja saadakse uusi kogemusi.

Tugiisikust ei tohi saada asendusvanemat ning ta ei tohi olla võimunäitaja. Tugiisik ei ole nõustaja ega rahaline vahend. Tugiisikust ei saa lapsehoidjat, autojuhti ega tööandjat. Tugiisiku ülesanne ei ole teha muutusi peresüsteemis, asendada vanemat või tuua laps sellest situatsioonist välja. Tugiisiku roll on toetada, kuulata, olla neutraalne, empaatiline ja aidata lapsel omandada toimetulekuoskusi. Ei tohi kritiseerida tugilapse minevikku, perekonda ning sõpru.

Koolitusel peavad tugiisikud psühholoogi abil analüüsima, millised on nende tugevused, mis teevad neist head tugiisikud ning millised on nõrkused, mis muudavad vanemaks vennaks või vanemaks õeks olemise keeruliseks. Arvamusi arutatakse koos psühholoogi ning teiste tulevaste tugiisikutega. Enamus tugiisikuid kardavad oma emotsioone välja näidata ning muretsevad, kas suudavad emotsionaalselt olla toeks mõnele probleemsest perest lapsele. Veel kardetakse, et ei osata suhtes lapsega seada piire ning lõpptulemuseks klammerdub laps liigselt oma vanemasse venda või õesse.

Teiseks tuuakse koolituses välja, millised on kõige olulisemad tähelepanekud suhtlemisel noorega. Räägitakse suhtlemisbarjääridest, ehk käitumisviisidest, mis takistavad suhtlemist. Suhtlemisbarjääre on keeruline ära tunda. Üldlevinud suhtlemisbarjäärid on näiteks käsutamine, karistamine, hirmutamine, kritiseerimine, süüdistamine, narrimine, psühholoogilise analüüsi teostamine, sarkasmi kasutamine, vältimine, ülekuulamine, heakskiitmine, vabandamine jne. Suhtlemisbarjääre saab eirata ümbersõnastamisega ning seda oskust arendatakse tugiisikutel läbi erinevate mängude. Näiteks antakse suhtlemisbarjääri sisaldavad laused, mis tuleb ümber sõnastada ning esitada ühele inimesele koolituselt, kes omakorda hindab, kas tundis lauses suhtlusbarjääri olemasolu. Hiljem analüüsitakse tulemusi psühholoogiga, kes annab näpunäiteid, kuidas suhtlemisbarjääre eirata.

Hea suhtlemise juures kahe isiku vahel on kõige olulisemaks kuulamine. Efektiivne kuulamisoskus parandab suhteid ja väldib arusaamatusi. Kuulamine seisneb vestluses osalemises, vestluspartneri sõnade kuulamises, tema mitteverbaalsete märguannete jälgimises ning püüdes mõista tema verbaalsete ja mitteverbaalsete väljenduste tähendust. Kuulamisega kaasneb austus teise inimese vastu.

Efektiivse kuulamise puhul eeldame, et kuuldud sõnadel on erinevaid tähendusi. Tuleb mees pidada, et väikesed lapsed võtavad sõnu otseselt. Erinevatel etnilistel ja sotsiaalmajanduslikel gruppidel võib olla teatud fraaside jaoks oma tähendus. Väga kasulik oleks tutvuda lapse

kultuurile ja keskkonnale omase keelepruugiga. Kommunikatsioonis osaleb alati kaks või enam osapoolt. Kõigil osapooltel on suhtluses täita oma kindel roll. Kuulates peame pöörama kogu tähelepanu kõnelejale, mitte olema oma mõtetes ja kuulamist ei tohi teeselda.

Efektivse kuulamise oskused on eelduseks heale suhtlemisele, mis omakorda on suhete loomise aluseks. Kuulamisoskused põhinevad austusel, aususel ja vastutustundel. Suhtlemisel peame vastutama oma tegevuse, sõnade ja tunnete eest. Laste ja eriti noorukitega suhtlemisel on kuulamisoskused eriti olulised, sest nende suhtlemisoskus on tavaliselt vähem arenenud kui täiskasvanutel.

Mitteverbaalne väljendus on suhtlemise juures kõige olulisem, sest sõnadega annavad inimesed informatsiooni edasi vaid 7%, hääle abil 38% ning mittesõnaliste vahendite kaudu 55%. Seega tuleks kontrollida oma kehakeelt. Igal inimesel on keha ümbritsev õhuvöönd. Eristatakse nelja vööndit : intiimne vöönd, mis on umbes 15- 46 cm ja seda vööndit kaitseb inimene kõige rohkem. Sinna vööndisse lubatakse vaid neid, kes on väga lähedased ning inimesega emotsionaalses seoses. Sinna kuuluvad lähedased sugulased, sõbrad ning seda vööndit kasutavad ära need, kes tahavad inimest rünnata. Teine vöönd on isiklik vöönd, mis on umbes 46-120 cm inimese kehast. Sinna vööndisse lubatakse tuttavaid inimesi, kellega puudub küll tugev emotsionaalne side, kuid kes pole inimesele võõras. Kolmas vöönd on 1,2 – 3,6 meetrit ja sinna lubatakse võõraid inimesi. Neljanda vööndi raadius on üle 3,6 meetri ja seda kasutatakse suurema inimrühmaga suheldes. Et inimesed tunneksid end seltskonnas hästi, tuleb hoida vahemaad.

Avatud peopesadega on võimalik väljendada siirust ning võita usaldust, käte ristates rinnale tekitame aga suhtluskaaslasega tõkke. See žest näitab ebakindlust või vastasseisu kaaslase vastu. Väga oluline faktor suhtlemise juures on ka silmside. Mõndadel inimestel on silmsidet keeruline hoida ning siis tuleks vaadata inimesele kahe silma vahele, mis jätab sama efekti, mis silma vaatamine.

Koolitusel viiakse läbi erinevaid rollimänge, kus üks tugisik on laps ning teine täiskasvanu. Nii mängitakse läbi erinevaid situatsioone, mida tuleb suhtlemise ja kehakeelega lahendada.

Koolitusel räägitakse põgusalt ka laste arengust ja iseärasustest, mis kaasnevad lastel erinevas vanuses.

5-7 aastased lapsed on alid õppima aktiivse tegevuse kaudu, on kergelt häiritavad ning nad huvituvad ühest asjast väga lühikest aega. 5-7 aastased on ennastkehtestavad ning võistlevad pidevalt teiste inimestega. Sotsiaalselt armastavad organiseeritud mängu ning on mures reeglite järgimise pärast.

3. UURIMUS EESTI VVVÕ TUGIISIKUTE ARVAMUSEST

Järgnevas peatükis antakse ülevaade Eesti tugiisikute arvamusel VVVÕ projekti kohta. Uurimuses kasutati käesoleval aastal VVVÕ projektis osalevate Tartu ning Pärnu vanemate vendade/õdede vastuseid. Uurimistöö valimisse kuulus 42 projekti liiget.

Uurimus viidi läbi kasutades kvalitatiivset meetodit, mis tähendab, et uurimistöö koostaja viis läbi küsitlused, kus respondendid said esitatud küsimustele vastates anda omapoolse hinnangu ja kirjelduse seoses küsitluse teemaga (vt lisa 2). Andmekogumismeetodina kasutati lahtiste küsimustega küsimustikku, mis edastati tugiisikutele interneti teel. Küsitlus viidi läbi jaanuaris ja veebruaris aastal 2012.

Lähtudes töö eesmärkidest, püstitati uurimustöös järgmised uurimisküsimused:

1. Millised on projektis osalevad tugiisikud ning tugilapsed ja milliseks on kujunenud nendevahelised suhted?
2. Milline on projektimeeskonna panus projekti toimimises?
3. Millised on projekti tugevused ning nõrkused?
4. Kas projekt õigustab end Eestis.

Tugiisikute antud vastused on anonüümselt välja tootud käesoleva peatüki alapeatükkides.

3.1. Projektis osalevad lapsed ja noored

Projektis osalevad lapsed ja noored on vanuses 7- 17 eluaastat. Tüdrukute ja poiste osakaal jaguneb pooleks.

Enamus põhjuseid, mille pärast lapsed ja noored on projekti kaasatud, pärinevad kodust. Vanematel ei ole aega lastega tegeleda või puuduvad neil rahalised võimalused, et neile erinevaid tegevusi pakkuda. Lapsed kannatavad tähelepanu puuduse all, neil on madal enesehinnang ning nad on muutunud üksikuks ja kinniseks. Paljudel lastel on ka probleeme koolis käimisega. Mõned lapsed on lastekodust või asenduskodust ning neil puudub kindel täiskasvanu, keda eeskujuna võtta. Paljud lapsed on sattunud politsei ja alaealiste komisjonig huviorbiiti näiteks pisivarguste ja kakluste pärast. Mõned lapsed on koolis kiusatavad, aga on ka lihtsalt selliseid lapsi, kellel pole otseseid probleeme, kuid kes soovivad endale vanemat venda/õde, kellega aega veeta.

3.2. Projektis osalevad tugiisikud

Vastanud tugiisikutest oli 80% naised ning 20% mehed. Tugiisikute vanus jääb 18.-24. eluaasta vahele. Vaid seitse vastanut olid vanemad kui 24. eluaastat. 70% tugiisikutest on tudengid. Suur osa õpib sotsiaaltööd, eripedagoogikat, psühholoogiat ja noorsootööd, kuid on ka religiooni, ajakirjanduse, rahvusvaheliste suhete, arstiteaduse ning riigiteaduste tudengeid. Kooli kõrvalt töötajaid on 20%

Tugiisikud otsustasid projektis osaleda väga erinevatel põhjustel. Paljud osalesid, sest neil jäi muude tegemiste kõrvalt vaba aega, mida otsustati täita millegi kasulikuga. Teiseks populaarseks osalemise põhjuseks oli, et projekt on väga huvitav ning väljakutset pakkuv. Endas nähti ka väga hea potentsiaaliga vanemat venda/õde.

Tugiisikute ühine joon on see, et nad armastavad lapsi ning soovivad abivajajaid aidata. Paljud neist on varemgi sarnastest projektidest osa võtnud või õpivad koolis noorsoo- või sotsiaaltööd ja soovivad õpitut realiseerida.

Mõned noored liitusid projektiga, sest olles ise perekonnas noorim laps, soovisid nad olla eeskujuks endast nooremale.

Küsitluse koostaja palus tugiisikutel tuua välja enda isikuomadused, mis teevad neist hea tugiisiku. Järgnevalt tuuakse välja populaarseimad vastused (Sulgudes on toodud vastanute arv).

- Oskan kuulata (13)
- Olen heatahtlik (11)
- Olen abivalmis (11)
- Armastan lapsi (7)
- Pean alati oma sõna (4)
- Olen mõistev (4)
- Ma ei ole kriitiline (4)
- Julgen abi küsida (4)
- Olen eeskujulik (4)
- Olen positiivne (3)
- Mul on eelnevad kogemused noore õe/vennaga (3)
- Olen kannatlik (2)
- Mul on võime laskuda lapsega samale tasemele (2)
- Olen probleemide lahendamisel järjekindel (2)
- Olen loominguline (2)

Tugiisikud vastasid küsimusele, kas neil esines projekti alguses mingisuguseid hirme või eelarvamusi. Pea pooled tugiisikud tunnistasid, et neil puudusid eelarvamused ja nentisid, et ükski inimene, kes projekti vastu huvi tunneb, ei pea midagi kartma, sest projekti toetav meeskond abistab tugiisikuid terve projekti vältel.

Kõige suurem hirm oli seoses ajaga. Tugiisikud kartsid, et nad ei suuda oma nooremale vennale/õele piisavalt aega pühendada ning sõprussuhe hääbub. Veel kaheldi, kas tugiisik on võimeline oma vanuses võtma vastutust teise inimese heaolu eest. Mures oldi ka noorema venna/õe vanema/hooldaja negatiivse suhtumise pärast projekti. Kaheldi ka selles, kas projekt Eestis üldse toimima hakkab. Mõnel tugiisikul oli hirm, et kõik projekti valitud lapsed on äärmiselt probleemsed ning oma tugiisikusse liigselt klammerduvad. Kardeti ka, et ei leita lapsega kontakti ning on võetud endale liiga suur ülesanne.

Tugiisikud said projektiga seonduvat informatsiooni erinevatelt allikatelt. Üldiselt pidasid tugiisikud projektiga seonduva informatsiooni kättesaadavust heaks. Järgnevalt toon välja erinevad võimalused, kuidas tugiisikud projektist kuulsid.

- Internetist (18)
- Ülikoolist (12)
- Sõpradelt, kes varem projektis osalesid. (8)
- Ajalehest (4)

50% tugiisikutest kohtuvad oma noorema venna/õega korra nädalas. Tavaliselt ollakse koos kaks kuni kolm tundi ning tehakse erinevaid tegevusi. Näiteks käiakse kinos, teatris, muuseumites ning külastatakse ka teineteist. Vanemad vennad/õed jagavad meeleldi noorematele erinevaid oskusi, näiteks söögitegemine ning abistatakse lapsi koolitöodes.

Vastanutest 8 inimest saavad oma noorema venna/õega kokku keskmiselt korra kuus või vähem,, sest kumbki või mõlemad osapooled on vahetanud oma elukohta ning kohtumine on raskendatud. Sellistel juhtudel suheldakse rohkem telefoni või interneti teel.

Oma sõprussuhet tugilapsega kirjeldavad tugiisikud väga erinevalt:

Tugiisikud mõistavad, et sõprussuhe peab olema sõna otseses mõttes sõprus. Ei tohi segamini ajada enda rolli. Nimelt ütlevad tugiisikud, et ei tohi nooremat venda/õde hakata kasvatama, vaid olema toeks ning andma nõu nagu tavalisele sõbrale. Enamus tugiisikuid peavad oma sõprussuhet vaimselt tugevaks ja usaldavaks. Tunnistatakse, et noorem vend/õde on muutunud nende jaoks juskui päris nooremaks vennaks/õeks. Mõned võtavad projekti ajaveetmisena-mõlemal meeldib koos aega veeta ning räägitakse peamiselt üldistest teemadest. Tugiisikud nendivad, et suhe tugevneb ajaga- need, kes on oma noorema õe/vennaga koos juba mitmendat aastat, tunnevad suuremat sidet, kui need, kes on projektis osalenud alla aasta. Tugilapsed on üldjuhul väga avatud ning julgevad oma vanematele vendadele/õdedele kooli ja kodu muredest rääkida. On ka selliseid lapsi, kes on väga kinnised ning tugiisikul on väga keeruline temaga usalduslikku suhet luua. Paar tugiisikut ütlevad, et nende noorem vend/õde ei kurda otseselt oma muresid, kuid arvavad, et ainuüksi teadmine, et neil on keegi olemas, kes oleks valmis igal hetkel aitama, on väga oluline. Tugiisikud mõistavad, et enamjaolt on tegu puberteedieas noortega, kes vajavad toe kõrval samuti ka privaatsust ja oma ruumi.

Väga oluline osa projektist on ka see, kuidas suhtub tugiisikusse ja projekti kolmas osapool, ehk laste ja noorte vanemad/hooldajad. 90% vastanutest nendivad, et lapse vanemad/hooldajad suhtuvad projekti entusiastlikult ning hoiavad tugiisikuga häid suhteid. Vaid 10% vastajatest

ütlevad, et neil on esinenud kergemaid arusaamatusi lapse vanemate/hooldajatega või kontakt nendega puudub.

3.3. Projekti meeskond ja projekti tugevused ning nõrkused

Projekti meeskonnal on kandev roll kogu projekti jooksul. Järgnevalt tuuakse välja tugiisikute hinnangud projekti meeskonnale.

Projekti meeskond on kõikide küsitletavate arvates toetav. Toimub pidev suhtlemine projekti psühholoogi, projektijuhi ning sotsiaaltöötajaga. Ükski tugiisik pole end kordagi üksi tundnud. Meeskond korraldab uutele tugiisikutele koolituse, mille peavad tugiisikud läbima ning igakuiselt korraldatakse supervisioone, kust saab probleemidele lahendusi ja oma kogemusi saab jagada ka teiste tugiisikutega. Tugiisikud ütlevad, et projekti jooksul tekib tihti küsimusi, millele tugiisik ise vastuseid leida ei oska. Koos psühholoogiga saab arutada projekti käigus esinevaid probleeme seoses noorema venna/õega ning kuidas oma tugilapse erinevatele käitumisviisidele reageerida. Veel korraldatakse tiheidalt ühisüritusi kõikide paaride vahel.

Lisaks pakub projekt teatud määral materiaalist tuge ning tšekkide esitamisel on võimalik saada kompensatsiooni venna/õega koos tehtud tegevuste eest, mis on tasulised.

Projekti meeskonnalt saab tugiisik informatsiooni ka selle kohta, mis lapse perekonnas tegelikult toimub juhul, kui laps sellest ise ei räägi.

Projekti üheks tugevuseks nimetavadki tugiisikud entusiastlikuid ja motiveeritud projekti eestvedajaid. Veel on projekti tugevuseks kindlasti ka üritused, mis projektimeeskond vanematele ja noorematele vendadele/õdedele korraldavad, kust leiavad nii vanemad kui nooremad õed-vennad endale uusi sõpru. Veel ütlevad tugiisikud, et projekti pika ajaloo vältel on projektile kujunenud tugev tugistruktuur.

Lapsed, kes tavaliselt eriti tähelepanu ei saa, saavad projektis osaledes hästi palju isiklikku tähelepanu, mis on lapse arenguks väga oluline ning olenemata oma perekondlikust taustast on lastel võimalik endale saada toeks üks vabatahtlik sõber.

Nõrkuseks peetakse ressursside ja sponsorite vähesust. Veel arvatakse, et projekti levik on Eestis aeglane, sest informeeritus on tagasihoidlik. Negatiivseks peetakse ka seda, et vahel esineb olukordi, kus vanem vend/õde ei klapi noorema venna/õega või tekib probleeme noorema venna/õe vanematega/hooldajatega. Mõni tugisik tõdes, et projekti algstaadiumis tuleks tugisikutele rohkem rääkida ka selle pahupooltest, sest paljud pettuvad, kui sõprussuhe keerulise noorega ei kujune selliseks, nagu on oodatud.

Projekti miinuseks peetakse ka seda, et projekt kestab lepingu alusel ühe aasta. Tugisikud ütlevad, et iga tugisik tunnetab ise, kas sõprussuhe noorema venna/õega lõppeb aastaga või mitte. Suurem osa paare suhtleb oma noorema venna/õega rohkem kui aasta. Edasi suheldakse harvemini enamasti telefoni ja interneti teel. Aasta on minimaalne aeg, millega vabatahtlik peab arvestama, kui end selle projektiga siduda soovib.

Üks aasta ei ole piisav aeg ajapiirang on oluline, et soovi korral saaks ilma südametunnistuse piinadeta projektist lahkuda.

3.4. Projekti vajalikkus Eestis

Tugisikud on kõik arvamusel, et projekt õigustab end Eestis, sest siin on piisavalt lapsi, kellel puudub usaldusisik ning kes tunnevad puudust individuaalsest lähenemisest. Tugisikud arvavad, et kui nad suudavad läbi selle projekti kas või ühe lapse elu paremaks teha, õigustab VVVÕ projekt end Eestis.

Eestis on tugisikute nõudlus suurem kui tugikeskused neid leida suudavad. Samuti on vähe sotsiaaltöötajaid ning tihti on noorel inimesel keeruline sotsiaaltöötaja või psühholoogiga oma probleeme jagada. Sõprus tugisikuga on laste ja noorte jaoks loomulikum. Noorel inimesel on lihtsam last või noort positiivselt mõjutada, kui täiskasvanul.

Projekt suudab lapsi muuta avatumaks ja rõõmsamaks, sest neil on olemas keegi, kes neile tähelepanu pöörab, nendega tegeleb ning kellega saab oma muresid ja rõõme jagada.

KOKKUVÕTE

Eestis on palju selliseid lapsi ja noori, kes on pärit sotsiaalsesse riskigruppi kuuluvatest perekondadest, nagu üksivanemaga pered ning suurpered, kus esinevad tihti emotsionaalsed ja majanduslikud probleemid. Samuti elab palju projektis osalevaid lapsi lastekodus. Nendega tegelevad psühholoogid, sotsiaaltöötajad ning lastekaitsetöötajad, aga ametnikuga suhtlemine võib kujuneda lapsele ja noorele ebameeldivaks. VVVÕ projekt suudab läbi vabatahtliku tugiisiku lapsele tuge pakkuda loomulikumalt- läbi sõpruse. Seega on projekt Eestis väga oluline. Samuti seisneb projekti olulisus selles, et väga palju inimesi, kes tegutsevad vabatahtlikuna või soovivad alustada vabatahtlikku tegevust, on huvitatud tööst laste ja noortega. Läbi nende levib vabatahtlikuse idee Eestis laialdasemalt.

VVVÕ projektis osalevad üldjuhul noored inimesed. Tugiisik peab olema heatahtlik, abivalmis ning hea kuulaja. Tugiisikul tuleb arvestada, et projektiga võib kaasneda ka ebameeldivusi ning vabatahtliku sõbra roll on suhteliselt suur vastutus, sest projekti kuuluvatel lastel esineb käitumisprobleeme ja nad vajavad pidevat tähelepanu ning juhtimist. Tugiisikud veedavad koos oma noore sõbraga aega keskmiselt korra nädalas. Käiakse kinos, muuseumis, teatris jne. Enamjaolt saavad sõpruspaarid väga hästi läbi, üksikutel juhtudel on lapsed väga kinnised ning tugiisikutel on raske luua usalduslikku suhet. Samuti on oluline, et tugiisikud ja lapse vanemad/hooldajad saaksid hästi läbi ning 90% juhtudest see nii ka on.

Projekti toimimisel on oluline roll ka projekti meeskonnal, kes toetab sõprussuhet ühe aasta jooksul. Meeskonda kuuluvad tavaliselt psühholoog(id), sotsiaaltöötaja(d) ning projektijuht. Tugiisikud peavad meeskonna rolli väga oluliseks ning nende tööd efektiivseks. Tugiisikutel on alati probleemide tekkides kuhugile pöörduda. Samuti korraldab projekti meeskond ühisüritusi, kus on võimalik tugiisikutel omavahel kogemusi vahetada.

Projekti ideed tuleks laiemalt levitada ning kutsuda inimesi üles projektiga liituma. Uurimuse käigus ilmnas, et suur osa tugiisikutest õpivad ülikoolis. Seega võiks tulevikus käia rohkem gümnaasiumites abiturientidele projekti tutvustamas ning tuleks panna suuremat rõhku projekti levitamisele kogu Eestis. Aastatöö on mõeldud abistama VVVÕ projekti levimist Pärnumaal.

SUMMARY

Big brother big sister project started in 1904 in America. By today, it has spread all over the world, including Estonia. In Estonia, the project first started in 1997 in Tartu. By now, the project has also spread into other Estonian cities like Rakvere, Kuressaare, Viljandi, Narva and Pärnu.

The purpose of this project is to help those kids and young people whose families belong to the social risk group or who live in the orphan houses. Those children and teenagers suffer under different emotional and economical problems. Through this project, children and teenagers will get themselves one adult friend, whose role is to provide support and spend some time with the child at least once a week.

The person who would like to become a support person, must go through the training, where they get to deal with topics like childrens psychology and development, communication, self-examination, etc. Training helps support people live into big sister/brother role more easily.

The project will support the relationship for one year. The contract will be made between child, parent/care giver and support person for one year. Both sides will be brought together by a social worker or a psychologist. During this project, the support person will get regular support from project promoters and from other support people. Social activities like visitations to theaters, concerts and camps will be organized to all the people in the program.

Volunteers also help to spread the volunteer idea, because volunteering is a big part of a democratic society. The main part is that not only children are getting help and experiences from this program but also the support person. Volunteers can stand face to face with different challenges, collect valuable experiences, knowledge for the future and of course new friends.

KASUTATUD KIRJANDUS

Big... = *Big Brothers Big Sisters of America* 2002. <http://www.answers.com/topic/big-brothers-big-sisters-of-america-1> (11. veebruar 2012)

Jeyarajah- Dent, R. 2005. *Lapse heaolu või lastekaitse?* – Ajakiri Sotsiaaltöö, nr 6, lk 33

Maasalu, S. 2010. *Üha rohkem lapsi kannatab vanemliku hoole puudust*
<http://www.tarbija24.ee/265034/uha-rohkem-lapsi-kannatab-vanemliku-hoole-puudust/>
(24.märts 2012)

Projekt... = *Projekt „Vanem Vend, Vanem Õde“* 2012.
<http://www.tugikeskus.org.ee/vvv6tekst.swf> (11. veebruar 2012)

Petersoo, M. 2010. *Vabatahtlikuna vanemaks õeks, vennaks* - Ajakiri Sotsiaaltöö, nr 3, lk 22-24

Reinomägi, A. 2007. *Lasterikaste perede uuring* – Ajakiri Sotsiaaltöö, nr 5, lk 53

Reinomägi, A. 2007. *Lasterikaste perede toimetulek ja vajadused*
<http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/V2ljaanded/Toimetised/2007/07.pdf> (24.märts 2012)

Sinisaar et al = Sinisaar, H.; Tammpuu, P. 2009. *Ühe vanemaga pered: probleemid, vajadused ja poliitikameetmed*
http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/V2ljaanded/Toimetised/2009/toimetised_2009_4.pdf (19. Märts 2012)

Vabatahtlikule <http://www.vabatahtlikud.ee/et/Vabatahtlikule/Miks-hakata-vabatahtlikuks> (25. Märts 2012)

LISAD

Lisa 1: Lepingud projektis osalemiseks

VÄIKE VEND või Õde

Saan aru, et mul on suurema Venna/Õe ees kohustusi, seega luban, et:

- Veedan oma Vanema Venna/Õega iga nädal 2-3 tundi.
- Teatan oma vabatahtlikule sõbrale, et ma tahan teda näha
- Püüan Vanema Venna/Õega teha uusi asju.
- Ei kutsu sõpru, vendi või õdesid meie ühistele käikudele.
- Informeerin oma vanemaid sellest sõprusest ja sellest, mida me teeme. Ei varja oma vanemate ega psühholoogi/sotsiaaltöötaja eest, mida me sõbraga teeme.
- Ei hiline ja olen korralikult riides, kui mu Vanem Vend/Õde tuleb mulle järele.
- Teatan oma Vanemale Vennale/Õele kui mu plaanid muutuvad ja ma ei saa vanema sõbraga kohtuda.
- Ei oota, et mu Vanem Vend/Õde ostaks mulle kingitusi või viiks mind kallitele üritustele.
- Küsin, kas ma võin oma Vanemale Vennale/Õele koju helistada. Kui ta on nõus, helistan ainult sobival ajal ja nii tihti kui lubatud.
- Hoian kontakti psühholoogi/sotsiaaltöötajaga vastates tema telefonikõnedele ja kirjadele.
- Kui tekivad probleemid, räägin neist kohe oma vanema ja psühholoogi/sotsiaaltöötajaga.

Olen lugenud läbi Väikese Venna/Õe programmis osalemise reeglid ning luban neid täita.

Allkiri.....

Kuupäev.....

VABATAHTLIK

- Saan aru, et järjepidev kohtumine oma väikese sõbraga on suhtes väga oluline. Seetõttu kohtun oma väikese sõbraga aasta jooksul 2-3 tundi nädalas.
- Saan aru, et suhe minu ja väikese sõbra vahel on eelkõige üks-ühene suhe ning seetõttu ei kaasa ma teisi inimesi meie omavahelistesse tegevustesse.
- Saan aru, et personaalne info väikese sõbra ja tema perekonna kohta on konfidentsiaalne.
- Ma ei organiseeri suhte esimese kuue kuu jooksul üritusi, mis kestavad üle öö.
- Informeerin väikese sõbra vanemat meie ürituste plaanist ning püüan saada tema nõusolekut.
- Ma ei kaasa üritustesse neid tegevusi, mis võivad tekitada vigastusi: kihutamine, turvavööta sõitmine, alkoholi ja narkootikumide tarvitamine.
- Ma ei osta väikesele sõbrale kalleid kingitusi.
- Säilitan regulaarse kontakti agentuuri psühholoogi/sotsiaaltöötajaga vastates kõnedele ja kirjadele.
- Saan aru, et probleemide tekke korral minu ning väikese sõbra vanema vahel kontakteerun koheselt agentuuri psühholoogi/sotsiaaltöötajaga.
- Kui tekivad probleemid seoses mu suhetega väikese sõbraga, mu töö juures, seoses elukoha, telefoninumbri muutumisega, teatan sellest MTÜ VVVÕ esindajale.
- Saan aru, et MTÜ VVVÕ esindaja võib mind aeg-ajalt intervjuule kutsuda, et saada ülevaade sõbrasuhetest. Täidan taolise palve koheselt.
- Saan aru suhte lõpetamise tähtsusest. Seega osalen aktiivselt lõpetamise protseduurides- lõppintervjuul või teistes vastavates tegevustes, mida mu psühholoog/sotsiaaltöötaja palub mul täita

Olen lugenud läbi ülaltoodud reeglid, mis määratlevad mu kohustused Väikese Venna/Õe tugiisikuna ning nõustun neid järgima.

Allkiri.....

Kuupäev.....

LAPSEVANEM või HOOLDAJA

Saan aru, et pean olema selle sõpruse suhtes toetav, kuna ainult sel juhul saab mu laps programmist kasu nii palju kui võimalik. Seega luban, et:

- Aitan oma last, et ta oleks aegsasti valms välja minema ning vastavalt riides.
- Olen paindlik perekondlike plaanide tegemisel, nii et need ei sega mu lapse sõprussuhet.
- Ei luba suhete esimese kuue kuu jooksul osaleda üritustel, mis kestavad üle öö.
- Ei keela oma lapsel kohtuda Vanema Venna/Õega kokkulepitud ajal.
- Ei julgusta teisi vendi/õdesid osalemaks lapse üritustel.
- Arutlen vabatahtlikuga nende tegevuste üle, millega nad soovivad lapsega tegeleda ning keelan osalemise neid üritustes, mis tunduvad mulle kohatutena.
- Arutlen lapsega tema ja vabatahtliku tegevuste üle ning näitan üles huvi nende tegemiste vastu.
- Olen valmis andma psühholoogi/sotsiaaltöötajale programmis osalemise vältel tagasisidet oma lapse käitumise kohta.
- Hoian regulaarset sidet psühholoogi/sotsiaaltöötajaga vastates ta telefonikõnedele ja kirjadele.
- Ei palu Vanemalt Vennalt/ Õelt isiklikke heategusid.
- Ei kasuta Vanemat Venda/ Õde kui tasuta lapsehoidjat.
- Kontakteerun psühholoogi/sotsiaaltöötajaga koheselt probleemide tekkides.
- Osalen Aktiivselt suhte ammendamisel lõppintervjuus.

Olen lugenud läbi ülaltoodud reeglid, mis määratlevad mu kohustused Väikese Venna/Õe vanemana. Nõustun nendega nii kaua kui mu laps programmis osaleb.

Allkiri.....

Kuupäev.....

Lisa 2: Küsitluse ankeet

Tere! Olen Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumi abiturient Victoria Riisenberg. Otsustasin oma lõputöö kirjutada teemal „Vanema venna, vanema õe projekt“, sest olen ise kooli ajal üritanud aidata noori abivajajaid ning mõistnud, et läbi sellise projekti on seda kõige efektiivsem teha. Seega palun Teid, hea vabatahtlik, et vastaksite järgnevale 14. küsimusele võimalikult pikalt ja sisukalt, et saaksin Teie anonüümseid vastuseid kasutada oma lõputöö uurimuslikus osas. Loodan, et minu aastatöö aitab projekti paremini käivitada ka minu kodulinnas Pärnus. Vastused palun saata minu meilile : victoria.riisenberg@hotmail.com. Vastuseid ootan hiljemalt **10.veebruariks**. Ettetänades ja Teile kõike paremat soovides,

Victoria

1. Teie sugu ja vanus:
2. Millega tegelete projekti väliselt? (õpite/töötate, mis alal?)
3. Kust saite informatsiooni projektis osalemiseks?
4. Miks otsustasite projektis osaleda?
5. Millised eelarvamused esinesid Teil projekti algstaadiumis?
6. Millist tuge oled saanud projekti meeskonnalt? Too näiteid.
7. Teie noorema õe/venna sugu ja vanus:
8. Millise probleemi tõttu Teie noorem õde/vend projektis osaleb?
9. Kui palju veedate aega oma õe/vennaga, milliseid tegevusi olete koos teinud?
10. Kirjeldage oma sõprussuhet noorema venna/õega
11. Millised isikuomadused teevad Teist hea vanema õe/venna?
12. Millised on projekti tugevused ja nõrkused?
12. Kas projekt „Vanem vend, vanem õde“ õigustab end Eestis? Põhjendage paari lausega.

13. Kuidas suhtuvad projekti kolmas osapool ehk lapse vanemad?

14. Projekt kestab üks aasta. Kas Teie arvates on see aeg piisav, et abivajajat aidata? Põhjendage paari lausega.

Kui Teil on seoses projektiga jagada veel midagi huvitavat, võite julgesti kirjutada!

Suur aitäh, et leidsite aega vastata!